

ISO = POLIFONIA

SHKURT 2006, NR. 2

Botimi i Këshillit të Muzikës Shqiptare dhe Seksionit Shqiptar të CIOFF-it
Realizuar në bashkëpunim me stafin e gazetës "Dita JUG"

Shqipëria ratifikon "biblën" e trashëgimisë kulturore shpirtërore

Nga Prof.Dr.
Vasil S.TOLE

Me kandidimin e iso polifonisë popullore shqiptare si "Kryevepër e trashëgimisë gojore dhe shpirtërore të njerëzimit", mbrojtur nga UNESCO, duket se një vëmendje gjithmonë dhe me e madhe po i kushtohet trashëgimisë shpirtërore të popullit shqiptar. Ndër të tjera edhe shteti shqiptar, institucionet e specializuara të trashëgimisë kulturore, si dhe personalitetet e fushës, u shprehën të gatshëm për njohjen, përhapjen dhe ratifikimin e të gjitha atyre dokumenteve ndërkombëtare që ruajnë dhe mbrojnë në mënyrë të veçantë trashëgiminë kulturore shpirtërore. Ky fakt u konkretizua ditën e hënë datë 13 mars me ratifikimin e projekt ligjit për Konventën e UNESCO-s propozuar nga Ministria e Turizimit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve. Me 74 vota pro, parlamenti shqiptar ka ratifikuar konventën duke u rreshtuar përkrah shteteve të tjera të botës në ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale. Shtetit shqiptar qysh prej viti 1956, ka ratifikuar dhe pranuar konventat më të rëndësishme ndërkombëtare të cilat shtrijnë veprimtarinë e tyre në fushën e trashëgimisë kulturore. Kjo gjë është legjitimuar në ligjin 9048, dt. 07.04.2003 "Për trashëgiminë kulturore".

e saj më të re: "Për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale". Qëllimi madhor i kësaj Konvente është ruajtja e trashëgimisë kulturore jomateriale; respektimi i trashëgimisë kulturore jomateriale të bashkësive, të grupeve dhe të individëve të prekur; sensibilizimi në nivel lokal, kombëtar dhe ndërkombëtar për rëndësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale dhe të vlerësimit të saj të ndërsjellë; bashkëpunimi dhe asistencë ndërkombëtare.

Kjo Konventë, një ndër më të rëndësishmet e UNESCO-s për 10 vitet e fundit përfshin në vetvete dhe i referohet instrumenteve ndërkombëtarë ekzistues lidhur me të drejtat e njeriut, në veçanti si deklarates së përbotshme për të drejtat e njeriut të 1948-ës, paktit ndërkombëtar

vijon në faqen 2

Në foto: Grupi i polifonisë toske të fëmijëve të Qarkut Fier, në FFK Gjirokastra 2004.

Foto "Dita JUG"

Eno Koço shkruan për Neço Mukën

Kontributi muzikor i Neço Mukos shquhet në dy drejtime: për krijimin apo përshatjen e këngëve të lehta të mbështetura në traditat ndërkombëtare (së shumti greke dhe franceze) dhe për lëvizimin e stilizimin e këngës popullore polifo-nike himarjote brenda kuadrit tradicional, duke i dhënë kësaj kënge

një pamje të dallueshme e të veçantë. Ndër burimet muzikore mbi N. Mukon dhe këngën e lëvruar prej tij, janë regjistrime të këngëve folklorike poli-fonike (tri dhe katër zërshe) të kënduara nga Neçoja dhe tre këngëtarë të tjerë himariotë, Koço Çakalli, Andrea Bala dhe Pano Kokëveshi, të bëra në Paris në

vitet 1929-30. Po të kësaj periudhe e të njëjtit koleksion diskografik janë regjistrimet e Tefta Tashkos, Tulla Paleologut e Kleo Georgas, me ose pa grupin himarjot të udhëhequr nga N. Muko. Ndërsa repertori i këngëve folklorike himarjote dhe kultivimi që i bëri Neçoja atij është unikal në llojin...

Ministri Leskaj falënderon nismëtarët e rrjetit dhe gazetës "Iso-Polifonia"

Ministri i Turizimit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve Bujar Leskaj ka përshëndetur krijimin e rrjetit të Ios Polifonisë dhe gazetën "Iso Polifonia". Ai ka shprehur mbështetjen dhe përkrahjen e tij duke dërguar letra falenderimi për kryeredaktorin e gazetës Engjëll Serjani...

Rritur në brumin e gurit dhe polifonisë

Biznesmeni i fushës së ndërtimeve, gjirokastriti Shpëtim Emiri është sponsori i numrit të dytë të gazetës "Iso-Polifonia". Ai ka lindur në qytetin kryeqendër të polifonisë dhe njëkohësisht një qytet i përfshirë në listën e pasurive kulturore botërore. Fëmijëria e tij ka kaluar midis "mbretësisë" së gurtë, midis mureve, çatave dhe sokakëve ku

Në foto: Shpëtim Emiri.

guri është "gatuar" si brumi i bukës së ardhur në magje. Ashtu si guri edhe polifonia kanë qënë pjesë

e pandarë e jetës qytetare gjirokastrite. Shpëtim Emiri është i biri i një prej personazheve më të njohur të këtij qyteti, librarit që nuk pranonte të shiste asnjë titull libri nëse nuk e kishte lexuar më parë vetë, të pashuarit për gjirokastritët Alizot Emirit. Ndonëse Shpëtim Emiri pas përfundimit të studimeve universitare ka punuar larg Gjirokastrës, jehona e

këngëve polifonike që ai i vlerëson dhe adhuron e kanë shoqëruar gjatë gjithë jetës së tij. Stafi i gazetës "Iso-Polifonia" falenderon zotin Shpëtim Emiri për gadishmërinë e tij për të sponsorizuar numrin e dytë të saj dhe fton të gjithë adhuruesit e traditës muzikore të polifonisë që të japin kontributin e tyre në ruajtjen dhe zhvillimin e saj.

Historiku i Konventës:

Në sesionin e 32-të të saj, Konferenca e përgjithshme e Organizatës së Kombeve të Bashkuara për arsimin shkencën dhe kulturën, UNESCO vendosi që të bëjë publike konventen

STAFI I GAZETËS
ISO-POLIFONIA

"Iso polifonia-Albanian Folk Iso Polyphony"

"Kryevepër e trashëgimisë gojore të njerëzimit"

"A Masterpiece of oral and intangible heritage of humanity"

Organ i përmuajshëm i Këshillit të Muzikës Shqiptare, anëtar i Këshillit Ndërkombëtar të Muzikës IMC/UNESCO dhe seksionit Shqiptar të CIOFF-it. Gazeta botohet në qytetin muze të Gjirokastrës, "Pasuri kulturore e njerëzimit" mbrojtur nga UNESCO.

KËSHILLI BOTUES

KRYETAR NDERI: Prof. Ramadan Sokoll
KRYETAR I KËSHILLIT BOTUES:

Prof. Dr. Vasil S. TOLE.

ANTARË:

Akademik Jorgo Bulo, Prof. Dr. Fatmir Hysli,
Prof. Agron Xhagolli, Prof. Spiro Shituni (USA),
Dr. Eno Koço (Angli), Prof. As. Josif Minga,
Bardhyl Londo, Aleks Todhe.

DREJTOR: Niko Mihal.

KRYEREDAKTOR: Engjëll Serjani.

KOLEGJIUMI I REDAKSISË:

Arian Avrazi, Ilir Dhuri, Lefter Cipa, Muhamet Tartari, Sejmen Gjokoll, Maksi Kulo, Thanas Dino, Shkëlqim Hajno, Shkëlqim Guçe.
Pregatiti materialet në anglisht: Gentiana Brahim.

Art-Design: Klidi Proko.

Kontakt: Këshilli i Muzikës Shqiptare

e-mail: tole@isopolifonia.com

Mob: 0 68 21 55551

Seksioni shqiptar i Cioff-it:

E-mail: egjikassoc@albmail.com

Cel: 0 69 22 34986

Gazeta "Iso polifonia-Albanian Folk Iso Polyphony":

E-mail: ditajug@yahoo.com

Cel: 068 22 04502

Këshilli i Muzikës Shqiptare-KMSH është person juridik i regjistruar pranë Gjykatës së rrethit Tiranë me nr. Akti 3074, me vendimin nr. 1784. K.M.SH-Albanian Music Council zyrtarisht njihet si Komiteti Nacional i Këshillit Ndërkombëtar të Muzikës (IMC)-UNESCO, në Shqipëri. (CIM/49.631).

Ratifikohet Konventa e UNESCO-s për ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale

Nga Prof. Dr. Vasil S. TOLE

vijon nga faqja 1

mbëtar për të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore të 1966-ës apo dhe paktit ndërkombëtar për të drejtat civile dhe politike të 1966-ës.

Konventa duke marrë parasysh rëndësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale, përmblendhëse e diversitetit kulturor dhe garanci e zhvillimit afatgjatë (siç theksohet në Rekomandimin e UNESCO-s për mbrojtjen e kulturës tradicionale dhe popullore të 1989-s, në Deklaratën e përbashkët të UNESCO-s për diversitetin kulturor të vitit 2001 dhe në Deklaratën e Stambollit të vitit 2002), duke marrë parasysh ndërvlerësinë midis trashëgimisë kulturore jomateriale dhe trashëgimisë materiale kulturore dhe natyrore; pranon se proceset e mondializimit dhe të ndryshimit shoqëror, krahas kushteve që krijojnë për një dialog të përtërirë mes bashkësive, shkaktojnë gjithashtu, njësoj si dhe dukuritë e mostolerancës, kërcënime të rënda për degradim, për zhdukje dhe shkatërrim të trashëgimisë kulturore jomateriale, veçanërisht për faktin e mungesës së mjeteve për ruajtjen e kësaj të fundit.

Konventa gjithashtu, vlerëson vullnetin e përbashkët dhe shqetësimin e përbashkët për të ruajtur trashëgiminë kulturore jomateriale të njerëzimit; duke pranuar se bashkësitë, në veçanti bashkësitë rrënjëse, grupet dhe, sipas rastit, individët, luajnë një rol të rëndësishëm në prodhimin, ruajtjen, mirëmbajtjen dhe rikrijimin e trashëgimisë kulturore jomateriale, çka ndihmon kështu për pasurimin e diversitetit kulturor dhe të krijimtarisë njerëzore.

Në mënyrë të veçantë duke shënuar gjithashtu se deri më tani nuk ka asnjë instrument shumëpalësh me karakter shtrëngues që të synojë ruajtjen e trashëgimisë kulturore jomateriale; duke patur parasysh se marrëveshjet, rekomandimet dhe rezolu-

Në foto: Filantropi japonez Handa, një admirues i Iso-Polifonisë, mes grupit polifonik "Gurra e Picarit", në kalanë e Gjirokastrës. Foto "Dita JUG", datë 27/05/2002

tat ndërkombëtare që ekzistojnë lidhur me trashëgiminë kulturore dhe natyrore do të duhej të pasuroheshin dhe të plotësoheshin në mënyrë të frytshme me anë të dispozitave të reja lidhur me trashëgiminë kulturore jomateriale; duke patur parasysh detyrimin e bashkësisë ndërkombëtare për të dhënë ndihmesën me shtetet palë në këtë Konventë për ruajtjen e kësaj trashëgimie në një frymë bashkëpunimi dhe ndihme të ndërsjellë; duke patur parasysh programet e UNESCO-s lidhur me trashëgiminë kulturore jomateriale, duke patur parasysh rolin e paçmueshëm të trashëgiminë kulturore jomateriale si faktor afrimi, shkëmbimesh dhe kuptimi midis qenieve njerëzore u miratua Konventa në fjalë si në dokumentin përbashkët në funksion të trashëgimisë shpirtërore.

Përkufizimet e Konventës:

Në Konventë jepet edhe përkufizimi se çfarë kuptojmë me trashëgimi shpirtërore, duke theksuar se ky togfjaësh kupton më së pari të gjitha praktikatat, paraqitjet, shprehjet, njohuritë dhe dijeberja si dhe veglat, objektet, artefaktet dhe hapësirat kulturore që bashkëshoqërojnë ato – që bashkësitë, grupet dhe, kur është rasti, individët i pranojnë si pjesë përbërëse të trashëgimisë së tyre kulturore. Konventa, duke ju referuar procesit të krijimit të kësaj trashëgimie, vlerëson me respekt se kjo trashëgimi e përcjellë brez pas brezi, është rikrijuar në vijimësi nga bashkësitë dhe grupet në funksion të mjedisit të

tyre, të ndërveprimit të tyre me natyrën dhe të historisë së tyre, dhe u jep atyre një ndjenjë identiteti dhe vazhdimësie, duke ndihmesuar kështu për promovimin e respektit për diversitetin kulturor dhe të krijimtarisë njerëzore.

Ç'ka është shumë e rëndësishme, Konventa përcakton saktësisht edhe fushat të cilat trashëgimia shpirtërore përfshin si: traditat dhe shprehjet gojore, përfshirë këtu edhe gjuha si vektor i trashëgimisë kulturore jomateriale; artet e shfaqjes (spektaklit); praktikatat sociale, ritualet dhe ngjarjet festive; njohjet dhe praktikatat lidhur me natyrën dhe gjithësinë; dijeberja lidhur me artizanatin tradicional. Duke shpjeguar saktësisht se qëllimi i saj kryesor është ruajtja e kësaj trashëgimie, në të shpjegohet se ruajtja e trashëgimisë shpirtërore së pari kupton të gjitha ato masa që synojnë jetëgjatësinë e trashëgimisë kulturore jomateriale, përfshirë këtu identifikimin, dokumentimin, kërkimin, ruajtjen, mbrojtjen, promovimin, vlerësimin, përcjelljen, kryesisht përmes edukimit formal dhe joformal, si dhe rigjallërimi i aspekteve të ndryshme të kësaj trashëgimie.

Angazhimet ndërkombëtare:

Një vend i veçantë në Konventë i kushtohet ruajtjes së trashëgimisë kulturore jomateriale në shkallë ndërkombëtare. Për këtë, Konventa rekomandon që të punohet për një ndërgjegjësim më të mirë të rëndësisë së saj dhe për të favori-

zuar dialogun duke respektuar diversitetin kulturor. Komiteti, me propozim të shteteve palë të interesuara harton, përditëson dhe publikon një listë paraqitëse të trashëgimisë kulturore jomateriale të njerëzimit. Komiteti harton dhe i paraqit për miratim Asamblesë së përgjithshme kriteret kryesore për hartimin, përditësimin dhe publikimin e kësaj liste paraqitëse.

Në bazë të propozimeve të paraqitura nga shtetet palë, dhe në përputhje me kriteret që ai përcakton dhe që janë miratuar nga Asambleja e përgjithshme, Komiteti për detyrë që të përzgjedhë periodikisht dhe të promovojë programe, projekte dhe veprimtari me karakter kombëtar, nënrajonale ose rajonale për ruajtjen e trashëgimisë që ai i gjykon se pasqyrojnë më mirë parimet dhe objektivat e kësaj Konvente, duke mbajtur parasysh nevojat e veçanta të vendeve në zhvillim. Për këtë qëllim ai merr, shqyrton dhe miraton kërkesat për mbështetje ndërkombëtare të formuluara nga shtetet palë për hartimin e këtyre propozimeve. Komiteti e shoqëron zbatimin e këtyre programeve, projekteve dhe veprimtarive me përhapjen e praktikave më të mira sipas modaliteteve të paracaktuara prej tij.

Ratifikimi së fundi nga ana e Kuvendit të Shqipërisë i kësaj Konvente (Këshilli i Ministrave e ka aprovuar në vitin 2005), do të sjellë një status më shumë mbrojtjeje, ruajtje dhe popullarizimi ndërkombëtar të trashëgimisë shpirtërore shqiptare, të bartësve dhe studiuesve të saj.

Një gazetë dhe një rrjet për Iso-polifoninë

Promovohet gazeta "Iso-Polifonia" dhe formohet në Përmet rrjeti i parë i shoqatave të Isopolifonisë

Seksioni Shqiptar i CIOFF dhe Këshilli i Muzikës Shqiptare ka zhvilluar në javën e fundit të shkurtit në qytetin e Përmetit, njerin nga qytetet bartës autentik të isopolifonisë një tubim promovues për gazetën e re "Iso-Polifonia" dhe për themelimin e rrjetit të parë të shoqatave të isopolifonisë.

Në fillim të këtij takimi, kryetari i Seksionit Shqiptar të CIOFF-it, drejtori i gazetës "Iso-Polifonia" dhe njëkohësisht inisiatori i krijimit të rrjetit të Isopolifonisë zoti Niko Mihali falenderoi pjesëmarrësit në këtë veprimtari promovuese të artistëve nga grupet polifonike të Sarandës, Gjirokastrës, Vlorës, Mallakastrës, Tepelenës, autoritetet e pushtetit vendor, kryetarin e këshillit të qarkut të Gjirokastrës Resul Llogo dhe kryetarin e bashkisë së qytetit Petrit Bregasi, nënprefektin Pëllumb Pacani, përfaqësuesit e Ministrisë së Turizmit Kulturës Rinisë dhe Sporteve, përkatësisht Prof. Dr. Vasil Tole, drejtor i Trashëgimisë Kulturore dhe inspektorin e kësaj drejtorie Arjan Avrazi.

Gjatë fjalës së tij, zoti Niko Mihali u shpreh "gjej rastin të përshëndes të gjithë faktorët e përkushtuar ndaj isopolifonisë për gadishmërinë e tyre për të ardhur këtu në Përmet dhe për të diskutuar së bashku rreth përgjegjësisë të reja që lidhen me Udhëzimin e ministrit të Turizmit Kulturës e Rinisë dhe Sporteve z Bujar Leskaj të nxjerrë disa ditë pas shpalljes së Isopolifonisë shqiptare si Kryevepër e Trashëgimisë orale të njerëzimit. Ju vini këtu nga qytete e vendbanime që nga Saranda deri në Elbasan ku është kufiri ndarës i kësaj vlere për të dhënë një kontribut të ri në zhvillimin e pasurimisë e mëtejshme dhe për të forcuar bashkëpunimin tonë lokal, kombëtar edhe ndërkombëtar në interes të isopolifonisë", u shpreh zoti Mihali.

Duke marrë fjalën në këtë takim të gjerë promovues, zoti Vasil Tole tha se: "Ju që sot jeni mbledhur këtu në Përmet, kemi qenë ndër aktorët kryesorë të lëvrimin të isopolifonisë, keni qenë dhe jeni pjestarë të grupeve polifonike, jeni ata që jo vetëm e keni ruajtur këtë traditë të vyer, por na keni dhuruar kënaqësi dhe emocione të përhershme, por që ju ndjemë më afër atë ditë nëntori kur Këshilli i Unesco-s me shumicë votash vendosi të pranojë si vlerë Isopolifoninë".

Lidhur me botimin dhe shpërndarjen e numrit të parë të gazetës "Iso-Polifonia", drejtori i gazetës "Dita jug" dhe njëko-

Në këtë takim u firmos dokumenti për themelimin e rrjetit të shoqatave të isopolifonisë dhe në një relacion informues drejtuar ministrit të T.K.R.S.

Pamje nga veprimtaria për promovimin e gazetës dhe krijimit të rrjetit "Iso Polifonia", Përmet 22.02.2006.

Foto "Dita JUG"

Leskaj: Rrjeti shtysë për promovimin e iso-polifonisë

Ministri i TKRS, Leskaj përshëndet gazetën "Iso Polifonia" dhe krijimin e rrjetit të Iso Polifonisë

Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve Bujar Leskaj ka përshëndetur krijimin e rrjetit të Iso Polifonisë dhe gazetën "Iso Polifonia". Ai ka shprehur mbështetjen dhe përkrahjen e tij duke dërguar letra falenderimi për kryeredaktorin e gazetës Engjëll Serjani dhe kryetarin e seksionit të CIOFF-it Niko Mihali. Letrën drejtuar zotit Mihali thuhet "në emër të Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe

Sporteve dhe timin personal, ju shpreh zyrarisht konsideratën dhe falenderimet institucionale për punën e Seksionit Shqiptar të CIOFF-it në krijimin e Rrjetit të Shoqatave të Iso-Polifonisë. Jam i bindur se krijimi i këtij rrjeti do të ndihmojë në ruajtjen, studimin, promovimin dhe popullarizimin mbarëkombëtar e ndërkombëtar të iso-polifonisë si vlerë e pamohueshme e trashëgimisë shpirtërore sh-

qiptare, që tashmë është pjesë e "Kryeveprave të trashëgimisë gojore të njerëzimit", të mbrojtur nga UNESCO".

Më tej në letër thuhet se "mendoj se kjo punë e nisur do të zgjerohet me veprimtari të ndryshme multikulturore të trashëgimisë shpirtërore shqiptare në të mirë të ruajtjes, mbrojtjes dhe promovimit të saj në përgjithësi dhe të Iso-polifonisë në veçanti, duke shër-

byer në gjallërimin e jetës kulturore të vendit dhe të zhvillimit të veprimtarive në kuadrin e turizmit kulturor". "Duke ju falenderuar edhe njëherë, ju theksoj se trashëgimia kulturore e në mënyrë të veçantë trashëgimia shpirtërore dhe folklori ynë i mrekullueshëm do të jenë një prioritet afatgjatë i punës së Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve", përfundon letrën e tij ministri Bujar Leskaj.

Urim për kryeredaktorin e "Iso Polifonisë"

Ministri i Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve Bujar Leskaj ka përshëndetur krijimin e rrjetit të Iso Polifonisë dhe gazetën "Iso Polifonia". Ai ka shprehur mbështetjen dhe përkrahjen e tij duke dërguar letra falenderimi për kryeredaktorin e gazetës Engjëll Serjani dhe kryetarin e seksionit të CIOFF-it Niko Mihali. Letrën drejtuar zotit mihali thuhet "në emër të Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve dhe timin personal, ju shpreh zyrarisht

konsideratën dhe falenderimet institucionale për punën e Seksionit Shqiptar të CIOFF-it në krijimin e Rrjetit të Shoqatave të Iso-Polifonisë. Jam i bindur se krijimi i këtij rrjeti do të ndihmojë në ruajtjen, studimin, promovimin dhe popullarizimin mbarëkombëtar e ndërkombëtar të iso-polifonisë si vlerë e pamohueshme e trashëgimisë shpirtërore shqiptare, që tashmë është pjesë e "Kryeveprave të trashëgimisë gojore të njerëzimit", të mbrojtur nga UNESCO". Më tej në letër thu-

het se "mendoj se kjo punë e nisur do të zgjerohet me veprimtari të ndryshme multikulturore të trashëgimisë shpirtërore shqiptare në të mirë të ruajtjes, mbrojtjes dhe promovimit të saj në përgjithësi dhe të Iso-polifonisë në veçanti, duke shërbyer në gjallërimin e jetës kulturore të vendit dhe të zhvillimit të veprimtarive në kuadrin e turizmit kulturor". "Duke ju falenderuar edhe njëherë, ju theksoj se trashëgimia kulturore e në mënyrë të veçantë trashëgim-

ia shpirtërore dhe folklori ynë i mrekullueshëm do të jenë një prioritet afatgjatë i punës së Ministrisë së Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve. Kujdesi ynë për trashëgiminë kulturore shpirtërore dhe turizmin kulturor do të ndikojë në mënyrë të veçantë në rritjen e cilësisë dhe financimeve për këto veprimtari, të cilat do të sjellin një vëmendje mbarëkombëtare për këto vlera të krijuara nga populli ynë", përfundon letrën e tij ministri Bujar Leskaj.

hësisht edhe kryeredaktor i gazetës së re "Iso-Polifonia", gjatë fjalës së tij u përqëndrua në misionin fisnik të këtij botimi special dhe në domosdoshmërinë e një bashkëpunimi të ngushtë mes këshillit botues, redaksisë, institucioneve kërkimore, studimore e shkencore me rrjetin e shoqatave të isopolifonisë për të zbuluar vlerat e vërteta të kësaj pasurie të rrallë.

Në këtë takim shprehën mendimet dhe idetë e tyre edhe drejtori i Qendrës Kombëtare të In-

ventarizimit të Pasurive Kulturore Koço Gjipali, inspektori i trashëgimisë kulturore në MTKRS Arjan Avrazi, shkrihtarët dhe gazetarët, Thanas Dino, Odise Kote, Bardhul Bejko, Luan Sejdiu e Thoma Nika, artistët bartës të polifonisë Timo Mërkuri, Bajo Koli e Guri Rrokaj, etj.

Ata vlerësuan iniciativën e botimit të gazetës dhe përpjekjet për krijimin e rrjetit të shoqatave të konceptuar si mjete të përfitimit nga përvojat e njeri tjetrit dhe si struktura që promo-

vojnë veprimtaritë e polifonisë, që demonstrimë frymën e dashurisë, mirëkuptimit, tolerancës e diversitetit kulturor dhe si vlera të mirëfillta integrimi në Evropën e bashkuar.

Pjesëmarrësit në këtë takim firmosën dokumentin për themelimin e rrjetit të shoqatave të isopolifonisë dhe në një relacion informues drejtuar ministrit të Turizmit, Kulturës, Rinisë dhe Sporteve, zotit Bujar Leskaj. Me anë të këtij relacioni, ministri Leskaj informohet se rrjeti i sho-

qatave, institucioneve e grupeve folklorike që promovojnë isopolifoninë do të fokusohet dhe angazhohet në ruajtjen dhe zhvillimin e kësaj vlere duke e shtrirë në çdo moshe e zonë etnografike duke zgjeruar pjesëmarrjen në veprimtari lokale, kombëtare e ndërkombëtare isopolifonisë dhe se veprimtari e këtij rrjeti do të gjejë pasqyrim të përhershëm në faqet e gazetës "Iso-Polifonia"

Gentiana Brahimi
Përmet, 22 shkurt 2006

Neço Muko legjenda e këngës himariote

Disa fjalë për Neço Mukon, këngën dhe mikun e tij Janko Palin si dhe nënën time, Teftën

Nga Dr. As. Prof.
Eno Koço *

Kontributi muzikor i Neço Mukos shquhet në dy drejtime: për krijimin apo përshtatjen e këngëve të lehta të mbështetura në traditat ndërkombe (së shumti greke dhe franceze) dhe për lëvrimin e stilizimin e këngës popullore polifonike himarjote brenda kuadrin tradicional, duke i dhënë kësaj kënge një pamje të dallueshme e të veçantë. Ndër burimet muzikore mbi N. Mukon dhe këngën e lëvruar prej tij, janë regjistrime të këngëve folklorike polifonike (tri dhe katër zërshë) të kënduara nga Neçoja dhe tre këngëtarë të tjerë himariotë, Koço Çakalli, Andrea Bala dhe Pano Kokëveshi, të bëra në Paris në vitet 1929-30. Po të kësaj periudhe e të njëjtit koleksion diskografik janë regjistrimet e Tefta Tashkos, Tulla Paleologut e Kleo Georgas, me ose pa grupin himarjot të udhëhequr nga N. Muko. Ndërsa repertori i këngëve folklorike himarjote dhe kultivimi që i bëri Neçoja atij është unikal në llojin e vet, repertori i muzikës së lehtë i përshtatur përsëri nga Neçoja në regjistrimin e këngëtarëve të mësipërm, të shoqëruara me piano dhe një violi, ka mjaft tipare të përbashkëta me këngët/serenata korçare. Shembull kup-timplotë i kësaj pike takimi mund të jetë kënga "Korçarja e bukur."

U ballafaqova me këto regjistrime për herë të parë në Himarë në saj të Spiro Çakallit, por mjaft më të plotë, bashkë me Spiron, morëm informacion mbi Neçon dhe bëmat e tij në shtëpinë e Janko Palit, në Qeparo lart, Himarë, në fillim të viteve 1980. Janko Pali, që në vitet 1920-30 kishte qenë mik i ngushtë me Neçon, për disa dekada në vitet e pasluftës bëri detyrën e mësuesit në Qeparo e përreth. Informacionin që mora prej tij, i bazuar ky mbi një material të pasur faktik e hulumtues, i ruajtur e sistemuar sipas kodeve e normave arkivale, e për më tepër i shoqëruar me episode jetësore të rrëfyera drejtpërdrejt nga goja e tij, do

NË FOTO:

Dr. As. Prof. Eno Koço dhe Kryetari i Bashkisë Përmet, Petrit Bregasi, gjatë përrimit të bustit Tefta Tashko Koço në ditët e festivalit Përmetit Multikulturor 2004.
Foto "Dita JUG"

Urim nga Londra për gazetën "Iso Polifonia"

Të dashur inisiatorë të gazetës "Iso Polifonia"! Ju uroj nga zemra për këtë nismë të bukur e shumë me vlerë. Jam i bindur që do të jetë një tribunë e hapur diskutimi ku veç pasqyrimin të veprimtarive të kësaj fushe do të hidhen edhe gjykime të reja mbi sekretet e këngës shumëzërshë e të mrekullueshme të jugut. Është një lëmë që ka shumë interes edhe nga të huajt e prandaj përcimi i shkrimeve studimore të kësaj gazete tek qendrat etnomuzikologjike botërore do të ishte një kontribut i madh për këtë këngë kaq të veçantë e vlerësuar së fundi edhe nga UNESCO. Rrugë të mbarë e jetëgjatësi.

Dr. As. Prof. Eno Koço

të plotësonte më së miri atë kuadër aq të nevojshëm mbi vërtetësinë e të dhënave mbi Neçon.

Në një nga këto biseda në shtëpinë e tij, më 11 gusht 1982, barba Janko më rrëfen: "Neçon e kam njohur në vitin 1925. U bëmë shokë të ngushtë. Në 1927 u ktheva përfundimisht nga Franca. Edhe Neçoja kishte qenë në Francë në periudhën kur isha unë. Shkollën e mesme e bëri në Greqi. Punoi si mekanik nëpër anije të ndryshme dhe i takoi të udhëtonte gjatë. U sëmur dhe u kthye në Sarandë. Atje filloi të merrej me muzikë." Më pas, barba Jankoja nxori nga sepeta e dhomës së bukës nota muzikore të disa këngëve greke e franceze dhe shtoi që "këto i ka kopjuar vetë Neçoja me bojë shkrimi, thjesht për kënaqësinë e tij për t'i ekzekutuar me mandolinë." Këngët ishin të përmbledhura në një album të lidhur me shumë kujdes nga vetë Neçoja. Midis tyre lexoja (në fakt m'i përthente Barba Jankoja sepse titujt ishin në greqisht dhe unë nuk kuptoja): "Nën tingujt e kitarës" – kënga e vjersha

N. Muko; "Në valët e Jonit" – kënga e vjersha N. Muko; "Kurbeti" – kënga e vjersha N. Muko, "Vajza e stuhisë" – muzika Saqel-lariu, e shqipëruar nga N. Muko. Ndërsa kënga "Shpresat dhe ëndërat" ishte përkthyer fjalë për fjalë nga greqishtja. Pashë edhe të tjera këngë. Kaligrafia e notizimit ishte me të vërtetë e bukur ndonëse kishte gabime vlerash të notave. Mes notizimeve kishte dhe mjaft syresh që mendoj nuk duhet të ishin të shkruara nga Neçoja, pasi shihej ndryshimi i notëshkrimit. Albumin e shoqëronin dy disqe me këngët "Tirana" dhe "Saranda" të regjistruara në Paris. Barba Janko më ofroi t'i hedh një sy edhe radhorit të tij personal, ndërsa ç'i përkiste bllokut të shënimeve të Neços, "atë" – më tha, "ma dhuroi vetë ai më 1927." Ndërkaq, shprehu me pak sa zemërim faktin që shkrimin e tij për jetën e Neços ia kishte dhënë të nipit të këtij të fundit, Kiços, që jetonte në Tiranë dhe që kish dy muaj që kish vdekur, dhe që ai shkrim u botua në *Nëntori* nga Andrea Varfi ku emri i Janko Palit nuk për-

mendej si autor.

Pas një viti, d.m.th. më 30 korrik 1983, u ngjita përsëri në shtëpinë e Janko Palit në Qeparo lart. Këtë radhë isha bashkë me Spiro Çakallin. Na shtroi një drekë shumë të shijshme të servitur me shumë kulturë, siç i thoshim ne atëherë, ku më ranë në sy jo vetëm takime të bukura e të shtrënjta, me dy disa lloj pjatash (për supë e për gjellë, për ëmbëlsirë dhe për fruta), lugë, pirunje e thika mbase argjendi, por edhe intervali dhe shërbesa nga e para tek e fundit bëhej me ritmin e tretjes së ushqimit. Më pas Janko Pali na shpjegoi: "Kënga *Shqipëria*," me të cilën hapej katalogu i këngëve të regjistruara në Paris më 1929-1930, kënduar nga Koço Çakalli dhe shoqëruar me piano e një violi, "është marrë nga Neçoja nga një libër me këngë franceze, dhe kjo këngë është notë për notë e ngjashme me këngën *Valencia*, qytet në Spanjë. Neçoja i vuri fjalët e tija mbi muzikën origjinale të autorëve Lucien Boyer (fjalët) dhe José Padilla (muzika)." Veç repertorit të regjis-

truar në 33 disqe në Paris, N. Muko shkroi edhe tri opereta (shfaqje te tipit të estradës) me titujt "Mar-rëzia e përgjithëshme" (1923), "Orsa-Forca" (1929) dhe "Zonja shërbëtore" (me një akt). Këngët që përfshiheshin në këto opereta/estrade dhe aq më tepër ato që përfshiu në grupin koral të shoqërisë "Miqte e dëfrimit," apo PIF-PAF, ishin krejt të tija dhe një pjesë e mirë nisën të këndohen në gjuhën shqipe (veç greqishtes). "Sarandita," për shembull, pavarësisht nga origjina e bazuar mbi një melodi të lehtë të huaj, mori karakterin e hovit e temperamentit shqiptar. Në këtë drejtim Neço Muko së toku me Thoma Nasin mund të konsiderohen si pionierët e këngës së lehtë shqipe, këngë e cila huazoi nga ajo e huaj tipare të veçanta, midis të tjerave, sentimentalizmin, për ta shndërruar këtë në dimensione shpirtërore vendase, d.m.th., duke i dhënë më tepër karakter shoqëror se sa individual.

Prirja kryesore e Neços në fushën e muzikës së lehtë ishte adaptimi, përshtatja, në mënyrë që kjo gjini të bëhej pronë e muzikdashësve të Bregut. Neçoja kishte veti natyrore ta riprodhonte një këngë të re me një të dëgjuar, të themi, në koncertin apo programin e radios së një nate më parë. E transkriptonte më pas atë dhe në ndonjë rast e përkthente në shqip. Prandaj, është e natyr-

shme që meloditë e tij shpesh të ngjanin me këtë apo atë melodi greke (si rasti i këngës "Sorkadhja e malit" ku motivi shëmbëllen grek pasi vargu i fundit përsëritet ashtu si në këngët greke), por edhe këto, në fund të fundit, ishin huazuar nga jashtë Greqisë. Dinamika që Neçoja i dha shfaqjeve tip-operete apo këngës tradicionale himarjote, gjë që vërehet qartë edhe nga regjistrimet në disqe, është një fenomen i mirëfilltë transformues, unik e krejt i veçantë, ku ai ka vulën e tij në historinë e muzikës shqiptare. Edhe pse kënga tradicionale polifonike himarjote dhe kontributi i Neços në të nuk ka të bëjë me këngën e lehtë, është pikërisht N. Muko ai që i mishëroi në qenien e tij të dy këto drejtime, mishëroi atë stil vetjak që i jepte rëndësi interpretimit të gjallë muzikor, improvizimit të çastit, trajtimit të muzikës si përvojë të gjallë jetësore. Prirja novatore e Neços u shqua në ndikimin që ai la në muzikën tradicionale të krahinës së tij, Himarës. Ai njihet nga vendasi, por dhe tërë Labëria, si pasuruesi i këngës shumëzërshë polifonike himarjote. Tipari krijues i tij ishte që këngës himarjote, t'i jepej më shumë lëvizje e zhdërvjelltësi, ëmbëlsi dhe muzikalitet. Pra, e bëri këngën himarjote të dallohej nga ajo labe gjirokastrite e vlonjate të cilat përçojnë lëvizje më të përmbajtura, tone më epike dhe impulse ritmike më të forta. Zërin e tretë, *hedhësin*, N. Muko e veçoi dhe e bëri funksional, duke e vendosur shpesh në marrëdhënie intervalore *terce*. Tipi i "ri" himarjot nisi të njihet, siç e përshkruan J. Bali, si "avaz himarjot" dhe u pasurua më tej edhe nëpërmjet përshtatjes e lëvrimin që Mukoja i bëri disave prej tyre nëpërmjet shoqërimin instrumental muzikor. I tillë ishte rasti i këngës "Lilaj Çobani."

* Senior Teaching Fellow in the School of Music University of Leeds, Leeds LS2 9JT, UK

vijon në numrin e ardhshëm

Nga Engjëll Serjani

Grupi polifonik i Picarit në Gjirokastrë ka festuar të premten më 10 mars përvjetorin e 15-të të themelimit të të parës shoqërisë kulturore folklorike të fokusuar tek ruajtja dhe zhvillimi i isopolifonisë, shoqatës së pagëzuar "Gurra e Picarit".

Shoqata Kulturore - Artistike - Folklorike "Gurra e Picarit" është regjistruar nga Ministria e Drejtësisë në listën e shoqatave kulturore qysh më 10 mars të vitit 1991 dhe prej asaj kohe ajo ka zhvilluar një veprimtari të dendur kombëtare dhe ndërkombëtare në lëvizimin e folklorit të pasur në gjuhën e polifonisë labe që përfshin dhe karakterizon zonën e Picarit.

Në veprimtarinë përkujtimore të zhvilluar në lokal "Gurra" në qendër të fshatit Picar, morën pjesë përfaqësues të të gjithë brezave të bartësve të folklorit të këtij grupi të njohur në shkallë vendi, përfaqësues të pushtetit vendor dhe të insitucioneve kulturore në Gjirokastrë, përfaqësues të mediave lokale dhe qëndrore, drejtori i firmës ndërtuese të autostradës Gjirokastrë - Tepelenë Vasili Polena dhe të ftuar të tjerë.

Kryetari i komunës së Picarit, themelues dhe drejtor artistik i shoqatës "Gurra e Picarit" dhe

Në foto: Grupi i polifonik "Gurra e Picarit".

Kosovë. Grupi folklorik i shoqatës "Gurra e Picarit" është pjesëmarrës i 7 festivaleve folklorike kombëtare të zhvilluara në skenën e Kalasë së Gjirokastrës dhe në disa prej tyre ka marrë vlerësime të larta për interpretime orgjinale dhe cilësore. Në përbërje të shoqërisë janë: grupi i këngës polifonike labe, grupi i valles së kënduar dhe grupi i instrumentave popullore ku përfshihen kryesisht instrumentat tradicional të kësaj zone etno-muzikore cylet dhe dyjaret.

Shoqata kulturore artistike "Gurra e Picarit" është aderuese në Qendrën Ndërkombëtare të Organizimit të Veprimtarive Folklorike C.I.O.F.F. dhe së fundi është pjestare e Rrjetit të Shoqatave të Iso-Polifonisë që u themelua në muajin shkurt 2006 në qytetin e Përmetit.

Sipas drejtuesit artistik të shoqërisë Shkëlqim Guçe, grupi i Picarit ka të arkivuara një numur të madh këngësh polifonike të regjistruara në studiot e Radio Gjirokastrës dhe të ruajtura në fonotekën e këtij institucioni, ka në qarkullim një album këngësh dhe ka regjistruar dhe e ka gati për ta hedhur në qarkullim albumin e tij të dytë muzikor të titulluar "Ku rri ndezur prushi i këngës".

Picari, aty ku rri ndezur prushi i polifonisë labe

Grupi polifonik i Picarit feston 15 vjetorin e themelimit të shoqërisë kulturore "Gurra e Picarit"

njëkohësisht edhe një nga artistët më të spikatur të këtij grupi, zoti Shkëlqim Guçe pasi falënderoi të pranishmit në këtë përvjetor, uroi artistët dhe folkloristët picariot për kontributin e tyre në këtë 15-vjetor. "Në radhë të parë do të falënderoja sponsor-

in e parë të grupit tonë, të ndjerin Ramo Guçe, njeriun që e dashuronte aq shumë polifoninë dhe që me të ardhurat e tij mundësoi themelimin e shoqërisë dhe veprimtaritë e para të saj, falënderoj të gjithë ata që u përfshinë në veprimtarinë

folklorike të kësaj shoqate, falënderoj të gjithë ata që kanë kontribuar sipas mundësive të tyre për të mbajtur gjallë folklorin tonë të bukur këtë dëshmi të identitetit tonë kulturor dhe etnik", tha zoti Shkëlqim Guçe në përfshendetjen e tij.

Grupi folklorik i kësaj shoqërie në 15 vjetë veprimtari numëron një numur të madh interpretimeve orgjinale të polifonisë, pjesëmarrje në dhjetra veprimtari lokale, kombëtare dhe ndërkombëtare në Shqipëri, Itali, Francë, Greqi, Turqi,

FJALOR I ISO-POLIFONISË

ISO:

Zëri i fundit i këngëve iso-polifonike të Shqipërisë Jugore. Enci. Iso këndohet nga kori i këngëtarëve. Zakonisht është zëri i tretë në këngën polifonike toske dhe zëri i tretë ose i katërt në këngën polifonike labe. Fakt është që në popullsinë e trevave iso-polifonike, krahas fjalës Iso përdoren edhe një varg emërtimeve të tjera, si: grupi që "mban zë", që "i mbushin" (mbushësit), që "zien", "mbajnë e", "mbajnë Kaba" etj. Tek "Fjalori i Gjuhës së sotme shqipe", Tiranë 1980 kemi: ISO, ~Ja f. l. Zë i njëtrajtshëm, që zgjatet pa u ndryshuar dhe që shoqëron e mbeshitet zërat kryesore në një këngë me shumë zëra a një melodi. *Iso e fortë* (e gjatë, e ngadalshme). *Isoja labe* (myzeqare). *Isoja e burrave* (e grave, e të rin-

Iso-polifonia gjallon në krahun jugor të Shqipërisë, duke u kënduar në mënyrë të pjesshme ose të plote nga popullsia e rrethëve: Vlorë, Tepelenë, Gjirokastrë, Sa-randë, Korçë, Përmet, Delvinë, Bregdet, Fier, Mallakastër, etj. Iso-polifonia shqiptare përbëhet nga katër dialekte kryesore: labe, myzeqare, toske, çame. Nga ana tjetër, këto dialekte ndahen gjithashtu në një mori stilesh muzikore. Kur flitet për muziken tone popullore zanore,

jve). Kënge me iso. Iso, more djema, iso! Këndojme (ia marrim) me iso. Mbaj (bëj) iso me zë (me fyell); tek "Fjalori Enciklopedik Shqiptar", Tiranë 1985 kemi: tingull i zgjatur që mbahet nga një ose më shumë veta gjatë shoqërimit të këngëve polifonike me 3 dhe 4 zëra. Për të arritur në një përcaktim sa më real rreth isos është deri diku e vështirë pasi rreth saj ekzistojnë me të drejtë interpretime të ndryshme. Nuk dihet se kur fjala iso u përdor për herë të parë për të karak-

terizuar korin e këngëtarëve që "mbajnë zënë", por ka shumë mundësi që ajo si terminologji e përdorur nga vetë populli në muzikën polifonike jugore, të mos jetë më e vjetër se 200-300 vjet. Me sa kemi vënë re, ende sot në disa zona të konservuara të muzikës polifonike jugore, fjala "iso" ose nuk gjendet dendur ose përdoret krahas të tjerave fjalë që shërbejnë për të karakterizuar fenomenin e zërave të mbajtur gjatë nga korri i këngëtarëve. Në këto vende ideale për të kon-

terheq vëmendjen fakti se, ndërsa në pjesen veriore dhe të mesme të vendit ajo është përgjithësisht me një zë, homofonike, në pjesën jugore shfaqet përgjithësisht me shumë zëra, polifonike. Për të krijuar një përfytyrim më të plotë rreth iso-polifonisë shqiptare, duke filluar nga ky numur i gazetës "Iso-Polifonia", redaksia ka vendosur të botojë fragmente nga "Fjalori Muzikor Enciklopedik" për termat që lidhen të këtë dukuri muzikore.

statuar fenomenin e polifonisë kanë qënë përdorur dhe ende përdoren fjalë formimet tipike shqiptare për të karakterizuar këtë dukuri shumë të rëndësishme të polifonisë sonë popullore. Ndër këto forma përmendim: "ja mbush", "mbajnë zënë", "bëjmë e", "mbajmë kaba", "mbajmë avaz", "ziejmë". Theksojmë ekzistencën e këtyre varianteve në përcaktimin e kësaj dukurie, për faktin se fillimisht fjala "iso" në praktikën popullore nuk kishte fituar këtë kuptim, që me

kalimin e kohës më pas e gjejmë të shkrirë në një të vetme tek kjo fjalë simbol. Ka shumë mundësi që fjala "iso", të jetë ndihmuar në përhapjen e saj nga formacionet e sazeve popullore në gjysmën e dytë të shek. XIX, fillimi i shek. XX. Nga vështrimet e hollësishme mbi të, Isoja si koncept në muzikën popullore, në vetvete fsheh një strukturë të tërë e cila lidhet sa me prejardhjen e polifonisë por dhe kodin gjenetik të shqiptarëve. Iso-koncepti është një "extra musical sound", i cili si

i tillë ngelet fenomeni më i pa kontestueshëm i strukturës sonë gjenetiko-muzikore. Ajo s'është kursesi një tingull i temperuar, sepse asnjëherë nuk ka qënë parakuptuar për të funksionuar si i tillë. Isoja mban shumë ndërthurje zërash rreth një qëndre e cila në tërësi përcaktohet si një notë e caktuar. Mënyra sesi kjo cluster-tonikë "popullore" identifikohet në intonacionin e saj është një problem tjetër, por Isoja brenda një cluster zërash mbi një notë fsheh "para projektimin grafik" të polifonisë. Njeri prej kapitujve të romanit "Koncert në fund të dimrit" të Kadaresë mban titullin "Iso për të gjitha pjesët".

Lit: Kadare I., "Dimri i madh", Tiranë '77; Kruta Benjamin, "Kultura Popullore 1/91"; Tole V., "Folklori Muzikor-polifonia shqiptare", SHBLU 1999 etj.

“Kurora Labe”, kurora e polifonisë së lashtë

Profili i një grupi polifonik të ri me interpretues të vjetër të isopolifonisë labe

Grupi Polifonik “Kurora Labe” ka bashkuar brenda tij disa prej interpretues dhe korifej të spikatur të folklorit tradicional të krahinës së Labërisë si Golemi, Kaparieli, Fushëbardha, Kardhiqi, Kolonja, Picari, etj, treva që përfshihet geografikisht në rrethun e Gjirokastrës. Grupi u themelua dhe legalizua zyrtarisht në mesin e vitit 2002, por pjesëtarët e tij janë interpretues të njohur të polifonisë dhe pjesëmarrës në disa grupe të tjera folklorike.

Këta interpretues të isopolifonisë i bashkoi në një grup kënga dhe pasioni për vlerat shumë të çmuara që mbart folklori dhe polifonia labe, dëshira e tyre që kjo trashëgimi e pasur të transmetohet autentike edhe tek brezat e rinj në këtë krahinë.

Ideatori që “pagëzoi” me emrin “Kurora labe” këtë grup, ishte admiruesi i polifonisë zoti Arjanit Muho, i cili për shkak të dashurisë ndaj kësaj vlerë të trafites ndoqi të gjitha procedurat ligjore për legalizimin zyrtar të shoqatës kulturore me të njëjtin emër që mban në gjirin e saj grupin polifonik tashmë të njohur dhe fairmuar në Gjirokastrë.

Në momentin e themelimit të këtij grupi, organizatorët selektuan disa këngëtarë të njohur dhe të përzgjedhur nga disa grupe të njohura të fshatrave të trevës së Labërisë të cilët kishin nisur të shpërbëheshin në rrethanat e fillimit të lëvizjes së lirë nga fshati në drejtim të zonave urbane. Disa prej pjesëtarëve si Banush malo, Valbona Nora, Dhurim Saraçi, etj, vinin nga fshatrat e krahinës së Golemit, Picarit dhe Fushëbardhës dhe janë të njohur në opinionin e admiruesve të polifonisë si përfaqësues të denjë për vite me radhë në të gjitha aktivitetet e Iso-Polifonisë. “Ne i jemi larguar fshatit, por traditës dhe folklorit tonë. Dëshira dhe pasioni ynë për ta vazhduar këngën polifonike lidhet me përgjegjësinë që ndiejmë për t’u trashëguar në breza këtë vlerë të rrallë dhe shumë të lashtë kulturore, mbasi të parët tanë me këtë Iso-Polifoni kanë shprehur si gëzimet dhe dertet e tyre, ashtu edhe trimërinë dhe historinë. Kur të parët tanë e ruajtën këtë vlerë në ato kushte dhe mundësi të kufizuara, ku u mungonin studiot, orkestrat, radioja, televizori, etj, atëherë si mund t’u braktisim në këtë vlerë identiteti në këto rrethana më të favorshme!”, shprehet marrësja e grupit Valbona Norra.

Janë këto vlera shumë të vyer, shprehet ideatori i grupit Arjanit Muho, që i nxitin dhe motivojnë pjesëtarët e këtij grupi që të vazhdojnë t’u ruajnë

Në foto: Grupi polifonik “Kurora labe”.

me fanatizëm dhe ta transmetojnë në brezat pasardhës traditën e gëngës polifonike.

Grupi polifonik “Kurora Labe” në këto vite pas krijimit të tij ka patur një veprim-

tari të dendur koncertore dhe është prezantuar me shumë dinjitet në mjaftë aktivitete kombëtare dhe ndërkombëtare folklorike. Ai është përfaqësuar me dinjitet në

Festivalin Kombëtar Folklorik “Gjirokastra 2005”, në Festivalin Rajonal të Iso-Polifonisë në Vlorë, në Festivalin Mbarkombëtar Folklorik “Rapsha 2005” në Maqe-

Pjesëtarët e Grupit “Kurora labe”

1. Banush Malo	6. Shpëtim Çoçka
2. Valbona Nora	7. Idriz Isaraj
3. Dhurim Saraçi	8. Seit Selfo
4. Nexhmi Mustafaraj	9. Mustafa Nora
5. Shyqyri Hysi	10. Besnik Latif

doni, në të cilat për interpretimet orgjinale të këngëve të prezantuara është vlerësuar maksimalisht duke marrë çmime nga juritë. Grupi polifonik “Kurora labe” ka dhënë dy koncerte të suksesshme për emigrantët shqiptarë në Athinë.

Q ysh prej themelimit të tij grupi polifonik “Kurora labe” ka regjistruar dhe ka hedur në tregun e muzikës folklorike tre albume me

këngë polifonike, në CD, kasetë, Audio e Video duke tërhequr në avazet e tij qindra mijëra admirues të polifonisë. Këa këngëtarë që vinë nga zonat e thella të fshatrave të Labërisë kanë rigjetur këngën dhe kanë formuar së bashku një kurorë pavdekësie për isopolifoninë tonë të lashtë.

Nexhmi Mustafaraj
Përgjegjës i grupit
“Kurora Labe”

Sprovë për gjenezën e polifonisë tre-katërzërshe

Nënshttrati i përbashkët kulturor që pavarësisht nga gjuha dhe etnia, dëshmon për vlerat e përbashkëta

Nga Panajot Barka *

Argumenteve tona do të përpiqemi t’u japin vlerë në kuadrin e logjikës së marrëdhënieve hapësirë-kohë. Nga pikëpamja e shtrirjes gjeografike, po të nisemi nga unikaliteti, do të vemë re se polifonia katërzërshe ka epiqendrën në pjesën veriperëndimore të pjesës qendrore të trevës së polifonisë nën Vjosë, të njohur në kohën e romakëve si Epiri i Vjetër. Që këtej vihet re një hapje rrethore. Ky fenomen kuptohet se nuk ka një linearitet njëtrajtshmërie, as është i dhënë një herë e përgjithmonë e as merr parasysh kufijtë shtetërorë. Gjithashtu, ashtu si polifonia dyzërshe e jugut të Vjosës, bazohet mbi tri gjuhë: shqip, greqisht dhe vllahisht.

Përsa i përket kohës së “lindjes” së polifonisë, pothuajse të gjithë studiuesit pranojnë se polifonia i ka rrënjët “në ekzistencën e një nënshttrati të lashtë e

të përbashkët muzikor, që i përket periudhës para kristalizimit të dy grupimeve apo kategorive muzikore (polifonisë dyzërshe dhe trikatërzërshe, shënimi ynë)”.

Duke marrë në konsideratë këto konkluzione, si dhe duke u nisur nga realiteti i tanishëm, do të thoshim se forma e sotme e polifonisë, si drejtim muzikor i traditës autoktone është rezultat i zhvillimit diakronikë i nënshttrati të përbashkët muzikor të trevës së Epirit dhe i ndikimeve të tjera, pse jo të kultivuara e të specializuara.

Fjala është për ndikime nga polifonia e himnografisë së kishës katolike. Ky proces u realizua falë ndikimit të Venedikut, fundi i shek XIV- fillim i shek XV deri në shekullin XVIII, në brigjet perëndimore të Epirit, veçanërisht në krahinën e Himarës. Prania e Venedikut, për një periudhë kaq të gjatë në Himarë, u shoqërua me përpjekje historikisht të njohura për përhapjen e katolicizmit dhe të kulturës venedikase në këtë rajon. Në këtë kuadër janë të njohura epërsitë muzikore të polifonisë së himnografisë kishitare katolike.

Këto zhvillime, pra, nuk mund të mos linin gjurmë në kulturën vokale të polifonisë autoktone himariote. Këtë e bënte më të thjeshtë ekzistenca që në lashtësi në trevën më të gjerë të Epirit, pra, edhe në Himarë, të një polifonie dyshe me apo pa iso ashtu si dhe ekzistenca e një “iso-je” të himnografisë kish-

tare bizantine.

Pikërisht, ekzistenca e një tradite të gjatë dhe relativisht të fuqishme polifonie vokale, (mungesa e veglave muzikore) dhe kushtet historike konkrete (të luftrave të vazhdueshme), bënë që polifonia të mos kishte këtu, (në Himarë) të njëjtin zhvillim si në Perendim, por të përfeksiononte e të zhvillonte linjën e vet vokale.

Në këtë zhvillim, ndikoi edhe simbioza për një kohë të gjatë e kulturave nga treva të ndryshme. Kjo për arsye se statusi i autonomisë së Himarës përballë Turqisë (me ndihmën e Venedikut) e ktheu atë në një strehë lirie për të gjithë ata që në viset e tyre nuk e duronin zgjedhjen e Turqisë. (Kjo shpjegon realitetin e sotëm që Himara nuk ka një homogjenitet etnik). Po ashtu Himara, si dhe Parga më në Jug, për shkak të vendndodhjes, por më shumë për shkak të marrëdhënieve me Venedikun, përbënin udhëkryqin e lëvizjeve tregtare e njëzëre nga e në drejtim të Perëndimit. Pra, flasin për një trevë që favorizonte zhvillimin ndryshe në funksion të një konvencionalizmi të ri kulturor e etnik.

Ky këndvështrim na lejon të themi se Himara, për shkak të pozicionit favorizues në lidhje me pushtimin turk, por edhe të superioritetit tregtar e të marrëdhënieve me të gjerat me Perendimin, të bëhet edhe “përhapëse” e mënyrës së vet të interpretimit të këngës popullore edhe në krahina më

të gjera. Pra, u bë e mundur kthimi i Himarës në një trevë mëmë për polifoninë i një lloji më të përfeksionuar e më të pëlqyer. Por, kursesi nuk mund të flasim për një fenomen të mirëfilltë monogjeneze. Në vijim, çdo krahinë, në bazë të kombinimeve të ndryshme të pentatonisë, shtonte dhe hiqte elementet e veta. (pikërisht, ky gërshetim shpjegon edhe larminë tipologjike të polifonisë në një zonë më të gjerë).

Një argument më shumë në mbështetje të këtij konkluzioni, të Himarës në rolin e mëmës për polifoninë e sotme katërzërshe, na sjell edhe fenomenin në zhvillim. Fjala është për zbëhjen, tërheqjen e mënyrës polifonike të interpretimit të shumë këngëve në krahina të tjera edhe përreth Himarës. Kjo tërheqje ndodhi për shkak të presionit të orkestrinave popullore të udhëhequra nga klarineta drejt interpretimeve solo apo të një repertori polifonik të veçantë, por të shoqëruar me saze.

Mjafton të ecësh një ditë në trotuarët e shetitores së lagjes “18 shtatori” në Gjirokastrë dhe menjëherë do të vesh re se nga tezgat e shitesve ambulante të kasetave e të disqeve me këngë popullore, vijnë meloditë e sazeve që shoqërojnë pothuaj gjithë repertorin e këngëve që dikur interpretoheshin me polifoninë karakteristike “labe”. Këto këngë i sh polifonike dëgjohehen tani me melodi të

këngëve të tjera të shoqëruara me saze në pjesën greke të Epirit. Ndodh natyrshëm fenomeni i njohur në folklor.

Në Himarë nuk vihet re një fenomen i tillë. Madje, edhe këngët e reja të karakterit, do të thoshim komercial, të serviuara nën shoqërinë e sazeve popullore, këtu interpretohen me polifoninë vokale karakteristike himariote.

Nga ana tjetër, në pjesën greke të Epirit, gjithnjë e më shumë, shtohen kërkesat për këngë të interpretuara nga Laver Bariu, ku sazet shoqërojnë një tipologji të veçantë këngësh polifonike, (ato të Permetit) të ngjashme me ato të Konicës. Të shtuara janë këtu edhe kërkesat për këngë të mirëfillta polifonike, të kënduara greqisht apo shqip. Këtu, në pjesën greke të Epirit, vihet re gjithashtu hapur tendenca e shtimit të një polifonie të veçantë, ajo e interpretimit të këngëve polifonike të shoqëruara me saze.

Besoje se do të mjaftonte edhe ky konstatim për të pohuar edhe një herë njëtrajtshmërinë e një nënshttrati të përbashkët kulturor i cili, pavarësisht nga gjuha apo etnia, lejon pa paragjykimë huazime e antihuazime, ndryshime të mënyrës së të kënduarit, dëshirën për të krijuar vlera
* Botuar i plotë në periodikun “Kërkime Universitare” Universiteti “E.Çabej” Nr. 9/2005

Mr. Handa, Japanese who admires Iso-Polyphony.

Albania has ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

Albania has now ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Albanian government and other institutions, which are specialized in cultural heritage, are ready to recognize and ratify all international documents in this cause. The fact is that Albanian government since from 1956, had been ratified the most important international conventions in Intangible Cultural Heritage.

In 13 marches the parliament approves the convention which was proposed from Tourism, Culture, Youth and Sports Ministry. The member's states must approve legal and technical initiatives. The states must try to accomplish the purpose of the convention, to educate young generations and to create special programs for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.

The states must try to accomplish the purpose of the convention, to educate young generations and to create special programs for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.

The states must try to accomplish the purpose of the convention, to educate young generations and to create special programs for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage.

What is International Music Council?

HISTORY

The International Music Council IMC was founded in 1949 upon request of the Director General of UNESCO as a non-governmental advisory body to the agency on musical matters. Today it comprises national music committees of over sixty nations on all continents, some thirty international music organisations as well as some fifty honorary members. Regional secretariats in Europe, Africa, Asia, the Arab countries and Latin America promote regional projects and international cooperation under the aegis of IMC.

The European National Committees decided to form a regional group of the IMC|UNESCO in Strasbourg in 1972, named European Regional Group (ERG). One of the main tasks of the ERG was to function as a bridge between the Western and the Eastern parts of Europe. At the Annual Meeting 1992 in Lenzburg was changed to European Music Council of IMC|UNESCO. New guidelines were adopted at the Annual Meeting 1993 in Alicante-Spain.

MISSION

The European Music Council EMC is a platform for representatives of the National Music Councils and all organizations involved in the fields of music education, creation, performance, heritage etc. from all European countries. In line with UNESCO's objectives, the International Music Council and European Music Council contribute to a better mutual understanding among peoples and their different cultures and to the right for all musical cultures to coexist.

AIMS

- The European Music Council:
- Promotes musical life and education in Europe.
 - Encourages young artists.
 - Strengthens the IMC functions within Europe by encouraging closer and more effective cooperation between European National Committees and International Organisations of the IMC.
 - Enables treatment of multilateral problems in European National Committees and musical life.
 - Develops cooperation with other IMC Regional Groups and Secretariats.
 - Observes the development of the European Union and Parliament.
 - Cooperates with the Council of Europe.

Bujar Leskaj, Tourism Culture Youth and Sports Ministry greets the newspaper and network association for Iso-Polyphony

Bujar Leskaj Tourism Culture Youth and Sports Ministry had greeted the newspaper and network association for Iso-Polyphony. Leskaj had sent a gratitude letter for chief editor Engjëll Serjani and chief of Albanian section of CIOFF in Permeti, Niko Mihali. In the letters for Mr. Serjani he wrote "Honored chief editor of 'Iso-Polyphony' newspaper! Allow me to thank you and your staff for the good job you have done. The publication of this newspaper is an initiative which came in the right moment. I am sure that this monthly newspaper will create new space for Iso-Polyphony. Let me wish all the best".

Leskaj thanks in the same way Mr Mihali. "In the name of Tourism Culture Youth and Sports Ministry I express officially my consideration for your job. Albanian section of CIOFF had given great help. I am convinced that this network association will help the value of Iso-Polyphony now that Iso-Polyphony is part of Masterpiece of the Oral and Intangible Heritages of Humanity".

A newspaper and a network association for Iso-Polyphony

Albanian Iso-Polyphony has now a newspaper and a network association. In 22 February, the Albanian section of CIOFF in Permeti, based on briefing Tourism, Culture Youth and Sports Minister had organized a meeting between some artist group. Leader of groups and associations from Vlo- ra, Ballsh, Fieri, Gjirokastra, Delvina, Saranda, Kavaja, Permeti, Tepele-

na, Skrapari, representative of TKYS Ministry, Prof. Dr. Vasil Tole, Heritages Culture Director, Arjan Avrazi inspector in this direction, representative of local government had decided to create a network association for Iso-Polyphony. During this meeting Niko Mihali the coordinator of Albanian section CIOFF said "I want to thank everybody for presents in this meeting.

We have a lot of works to do, to protect and conserve this value".

The participant takes the first number of Iso-Polyphony, newspaper and "Iso Djema" a book written by T. Merkuri. The network association will support iso-polyphony and Iso-Polyphony, newspaper will publish documents, facts, stories, known singers groups of Iso Polifony.

"Gura e Picarit" Iso-Polyphony group celebrates his 15-th anniversaries

"Gura e Picarit" Iso-Polyphony group in Gjirokastra celebrates in 10 March his 15th anniversaries. This is one of the first associations in south region, which is focus in protection, and conservations of Iso-Polyphony.

The culture artistic folkloric association "Gura e Picarit" is registered from the Justice Ministry in 10 March 1991. This group had organized a lot of national and international activity from that time.

The anniversary meeting was organizing in the center

of village in Picar. Representative from this village, members of different folk groups in the region, representative of local government were presents in this meeting. "Gura e Picarit" group has been participant in 7 National Folk Festival in Gjirokastra. They have been success in a lot of concert in Albania, Kosovo, Greece Italy, France, Turkey, etc. They are part of network association for Iso-Polyphony. "Gura e Picarit" Iso-Polyphony group is going to present the second album.

In this number you will read:

From Dr. Eno Koço
Senior Teaching Fellow in the School of Music University of Leeds

Neço Muka, the legend of himariot songs

From Dr Vaso Tole
Heritages Culture Director in TCYSM

Albania has ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

From Panajot Barka
Professor in University of Gjirokastra
Testimony for the common value

From Gentiana Brahimi
Journalist

A newspaper and a network association for Iso-Polyphony

From Engjëll Serjani
Chief editor of "Iso-Polyphony" newspaper
"Gura e Picarit" group celebrates his 15 anniversary

Iso-Polyphony dictionary

ISO-POLIFONIA

ENGLISH
PAGES 7-8

Consult of albanian music and the albanian section of CIOFF edition
Realize in collaboration with "Dita JUG" newspaper staff

General director of UNESKO Koïchiro Matsuura "Honorary Citizen" of Gjirokastra

General director of UNESKO Koïchiro Matsuura is announced "Honorary citizen" of Gjirokastra. In the last meeting off 2005 the city councilmen decided to approve the proposal of Tourism, Culture Youth and Sports Ministry, to announced Koïchiro Matsuura, "Honorary Citizen" of Gjirokastra. This is an act of consideration for Mr. Matsuura and for international institution that presents. General director of UNESKO Koïchiro Matsuura, in 19 September 2001 visits the city of Gjirokastra. "The Albanian writer from this city Ismail Kadare when I meet him in Paris said to me - Go to Gjirokastra, go to this city, see it! And I came here. What I see satisfies me. Gjirokastra is one off 4 candidature that Albanian government send to UNESCO-s", declare he during this visit. But only after for years the technical dossier was ready and in July 2005 Gjirokastra take the status of Cultural Heritage of the World. During the official ceremony October 2005 Gjirokastra took the admission certificate. The mayor Flamur Bime said "Gjirokastra city and the peoples are grateful to UNESKO and Mr. Matsuura for the great honour to include this city between the list Cultural Heritage of the World". Gjirokastra municipal ask TCYS Albanian Ministry, External Ministry and UNESKO to invite Mr. Matsuura to take the "Honorary Citizen" certificate. Koïchiro Matsuura is chosen General Director of UNESKO in 15 November 1999, this is his second mandate.

Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage to Enter into Force on 20 April Nurturing the democratic debate

Pholk group of greek minority in Gjirokastra.

Thirty States have now ratified the Convention for the Safeguarding of the Intangible Heritage, adopted in October 2003 by the UNESCO General Conference, allowing it to enter into force on 20 April 2006, that is three months after the 30th instrument of ratification has been deposited. The Convention has been ratified by: Algeria, Mauritius, Japan, Gabon, Panama, China, Central African Republic, Latvia, Lithuania, Belarus, Republic of Korea, Seychelles, Syrian Arab Republic, United Arab Emirates, Mali, Mongolia, Croatia, Egypt, Oman, Dominica, India, Vietnam, Peru, Pakistan, Bhutan, Nigeria, Iceland, Mexico, Senegal and Romania. UNESCO Director-General, Koïchiro Matsuura, welcomed the exceptionally rapid ratification of this new instrument, which will enter into force in just a little more than two years after its adoption by the General Conference. "This shows the great interest in intangible heritage all over the world, whether in the countries of the South or of the North, and the widespread awareness of urgent need for its international protection given the threat posed by contemporary lifestyles and the process of globalization. It was absolutely necessary to fill in the legal

void concerning this essential aspect of cultural diversity and to offer to living cultures inherited through tradition adequate means of preservation," he said.

This Convention completes the standard-setting instrument taken by UNESCO to preserve the tangible heritage and aims to safeguard oral traditions and expressions (including language as a vehicle of the intangible heritage), performing arts, social practices, rituals and festive events, knowledge and practices concerning nature and the universe, as well as know-how linked to traditional crafts.

The States Parties to the Convention commit themselves to taking the necessary measures to safeguard the intangible heritage present in on their territory and to establish one or more inventories of this intangible heritage with the participation of the communities and groups that create, maintain and transmit this heritage. An international cooperation and assistance mechanism is also included.

The Convention stipulates the establishment of two lists: the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, and the List of Intangible Cultural Heritage in Need of Urgent Safeguarding. It also fore-

sees the creation of a Fund for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, which will be financed by contributions from States Parties and other sources.

The General Assembly of States Parties, which is to meet for the first time from 27 to 29 of June, 2006*, will be the sovereign organ of the Convention.* It will be implemented by an Intergovernmental Committee composed of representatives from 18 States Parties (to be expanded to 24 once 50 States Parties have ratified the Convention). The first Committee will be elected at the initial meeting of the General Assembly and will hold its first meeting next September.

Throughout the world, the intangible cultural heritage is threatened with decline, and even with extinction. While waiting for the entry into force of the Convention, UNESCO has, since 2001, been involved in short-term action. Thus, three Proclamations of Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity - in 2001, 2003 and 2005 - have designated a total of 90 masterpieces from 107 countries. Twenty-seven of them have already benefited from UNESCO support for the implementation of action plans for their safeguarding. The Intergovernmental Committee will include, according to a process yet to be determined, the Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity established by the new Convention, provided they be found on the territory of a State Party to the Convention.

UNESCO
United Nations
Educational Scientific and
Cultural Organization

Proclamation
2005
Member State
Albania
Associated themes
Traditional
Performing arts

**Third Proclamation of Masterpieces
of the Oral and Intangible Heritage of Humanity**

Albanian Folk Iso-Polyphony

The traditional Albanian polyphonic music can be divided into two major stylistic groups as performed by the Ghegs of northern Albania and Tosks and Labs living in the southern part of the country. The candidature file is dedicated to the iso-polyphonic music performed by the Tosks and Labs of southern Albania. The term *iso* is related to the *ison* of Byzantine church music and refers to the drone, which accompanies the polyphonic singing. The drone is performed in two ways: among the Tosks, it is always continuous and sung on the syllable 'e', using staggered breathing; while among the Labs, the drone is sometimes sung as a rhythmic tone, performed to the text of the song. It can be differentiated between two-, three- and four-voice polyphony.

Two-voice iso-polyphony represents the simplest form of Albanian polyphony and is popular all over southern Albania. Iso-polyphony is practised mainly by men, but there is a number of female singers, too. The music is performed at a wide range of social events, such as weddings, funerals, harvest feasts, religious celebrations and festivals such as the well-known Albanian folk festival in Gjirokastra.

Albanian iso-polyphony is characterised by songs consisting of three parts: two solo parts, a melody and a countermelody with a choral drone. Four-part singing is found less often and only among the Labs. This form consists also of two solo parts, but is accompanied by a double drone, one choral and one solo. The structure of the solo parts differs according to the different ways of performing the drone, but there is also a great variety of structures within the two drone types, especially in the pedal style that is popular with all groups performing this music.

Over the last decades, the modest rise of cultural tourism, along with the growing interest of the research community in this unique folk tradition, has contributed to the revival of Albanian iso-polyphony.

REGIONS & COUNTRIES

- Africa →
- Arab States →
- Asia & the Pacific →
- Europe & North America →
- Latin America & Caribbean →

ASSOCIATED THEMES

- Oral traditions and exp... →
- Traditional Performing... →
- Social practices →
- Rituals →
- Festive events →
- Traditional craftsmansh... →
- Cultural spaces →